מעשה אבות סימן לבנים - המשך

דקדוק המקרא בעניין יציאת לוט עם אברהם אבינו ממצרים

והכתוב ממשיך ואומר בעניין יציאת אברהם אבינו ממצרים (בראשית י"ג א') **'ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה'**. ובפסוק מבואר שגם לוט בן אחיו יצא ביחד עם אברהם אבינו והלך אתו לארץ ישראל.

והמשך חכמה מדייק תמיהה רבתי, דהא בתורה הקדושה כל תיבה מדוקדקת בדיוק היטב, וכאן בעניין נאמר **'ולוט עמו'**, אבל בתחילת הפרשה בעת שיצא אברהם אבינו מחרן כמצוות הבורא, אומר הכתוב (בפסוק ד') **'וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט וגו'**. ומה טעם שינה כאן הכתוב ואמר רק **ולוט עמו** ולמעלה אמר **וילך אתו**, ודבר זה אומר דרשני.

כשיצאו ממצרים לא היה עוד לוט בדרגת אברהם

ומבאר המשך חכמה ואומר, דלמעלה בעת שיצא אברהם אבינו מחרן, היה לוט חבר וריעו והיה עם אברהם אבינו בצוותא חדא ובאמונה בבוראו, לכך כתוב עליו בפסוק **'וילך אתו'**, שזה לשון של אתו ממש בידידות ובדעה אחת.

אמנם עתה כשיצא אברהם אבינו ממצרים אחר שכבר היה בארץ ישראל וזכה לראיית ה' פעמיים נתקדש אברהם בקדושה יתירה ונעלית מאד [ועוד שמצינן שכבר החמיץ לוט ונשפע מסביבות מצרים שהיה שם, וכדחזינן שזמן מה לאחר מכן, כשנפרדו אברהם ולוט, בחר לו לוט לעצמו מקום מגורים אצל אנשי הרשע בסדום, וכמו שאומר הכתוב (כאן י"ג י"א) **'ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו'**. וברש"י ד"ה **ככר**, מביא דבר עמוק, דלא תאמר שסתם בחר לו לוט את סדום למגורים, אלא בכוונה עשה כן, וז"ל: **ומדרש אגדה, הסיע עצמו מקדמנו של עולם אמר אי אפשי לא באברם ולא באלהיו**. והיינו שעתה בעת יציאתם ממצרים כבר החמיץ לוט ולא היה כשר]. ולכך כתוב כאן, **'ולוט עמו'** שהיה הולך עם אברהם ביציאתו ממצרים וסמוך לו, אך לא היה אתו יחדיו ולא היה לו שייכות בפנימיות עם אברהם אבינו, ע"כ.

סימן לבנים בעליית הערב רב עם כלל ישראל ממצרים

והסימן לבנים הוא שגם בהם היה כזאת בעת אשר יצאו ממצרים, וכלשון הכתוב בפר' בא (י"ב ל"ח) **'וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר מקנה כבד מאוד'**. שהצטרפו עמהם ערב רב לעלות עמהם ממצרים.

והערב רב הרי לא היו אנשים כשרים והגונים, וכדאיתא בתורה בעניין מעשה העגל, שנעשה על ידי הערב רב, וכלשון רש"י (שמות ל"ב ד') על דברי הכתוב **'עגל מסכה'**. וכה דבריו: **כיון שהשליכו לכור, באו מכשפי ערב רב שעלו עמהם ממצרים ועשאוהו בכשפים**. ורש"י ממשיך שם בעניין, ומדבר אודות מעשיהם הרעים והנלוזים של הערב רב: **'אלה אלהיך', ולא נאמר אלה אלוהינו, מכאן שערב רב שעלו ממצרים, הם שנקהלו על אהרן, והם שעשאוהו, ואחר כך הטעו את ישראל אחריו**, ע"כ.

וכן הקב"ה התאונן עליהם באוזני משה רבינו, ואמר לו (שמות ל"ב ז') **'וידבר ה' אל משה לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים'. וברש"י** שם **שחת עמך. שחת העם לא נאמר אלא עמך, ערב רב שקבלת מעצמך וגירתם ולא נמלכת בי, ואמרת טוב שידבקו גרים בשכינה, הם שחתו והשחיתו**. והיינו שהערב רב לא היו אנשים כשרים, והסתפחו אל כלל ישראל בעת שיצאו ממצרים. וזאת הרי **ממש כמעשה אבות שהיה אצל אברהם אבינו**, שעלה עמו לוט בעת שיצא ממצרים, בזמן שעוד לא היה כלל בדרגתו אז.

ראיה נפלאה להעניין של מעשה אבות סימן לבנים

ועתה בזה, יבואר על נכון **ראיה נפלאה בעניין הדבר של 'מעשה אבות סימן לבנים'**. דהרי לכאורה יקשה בזה, דמה טעם מנה הכתוב רק **שלוט עלה עם אברהם אבינו** בצוותא חדא בעת שיצא ממצרים, אבל לא הזכיר כלל **שלוט גם ירד עם אברהם אבינו מארץ ישראל למצרים**, ומהו טעם הדבר.

אלא דהן הן הדברים וכמו שאמרנו בשיעורים הקודמים, **דהתורה הקדושה אינה ספר סיפורי מעשיות גרידא**, אלא שתורתנו הקדושה - מכתב אלוקים הוא, אומר רק דברים הנוגעים לכלל ישראל בין במצוות ובין בהוראה ובצווי מיד ולדורות, וכן בעניין מעשה אבות סימן לבנים.

וכיון שכן, כתוב בתורה הקדושה רק זה הדבר של עליית לוט עם אברהם אבינו ממצרים שהיה במעשה זה סימן לבנים, שיצאו ערב רב עם כלל ישראל ממצרים. אמנם הענין של ירידת לוט עם אברהם אבינו מארץ ישראל למצרים, שאין בזה שום סימן לבנים, לא כתבם ולא הביאם הכתוב. וזו ראיה נאה וחסודה להעניין של **מעשה אבות סימן לבנים**, דהתורה הקדושה אין בה סיפורי מעשיות בעלמא, ורק במקום שיש בה משום מעשה אבות סימן לבנים כתבה התורה, והיכן שאין בזה סימן לבנים, לא כתבם הפסוק.

***

כניסת אברהם אבינו לארץ ישראל מצד דרומה

והכתוב ממשיך ואומר בעניין יציאת אברהם אבינו ממצרים ועלייתו לארץ ישראל (בראשית י"ג א') **'ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה'. וברש"י** ד"ה **'הנגבה': לבא לדרומה של ארץ ישראל כמו שאמור למעלה** (פסוק ט) **הלוך ונסוע הנגבה וכו', ע"כ**. והיינו שהפסוק אומר שאברהם אבינו נכנס ממצרים לארץ ישראל **בדרך צד דרומה של ארץ ישראל** דייקא.

ובזה שאומר לנו הכתוב דבר זה, נראה שהיה איזהו קפידא ורצון מדויק לאברהם אבינו להיכנס לארץ ישראל בדוקא בצד דרומה של הארץ ולא בצד אחר, וצריך ביאור בטעם הדבר.

עיכוב ישראל במדבר ארבעים שנה וכניסתם לארץ ישראל מצד מזרחה

ונוכל לומר בזה, דהנה איתא בתוה"ק בפר' דברים (דברים א' ב') דברי תוכחה ברמיזה שאמר משה רבינו לכלל ישראל לפני פטירתו, וכה אמר להם **'אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע'**. וברש"י שם בד"ה **'אחד עשר יום מחרב': אמר להם משה, ראו מה גרמתם, אין לכם דרך קצרה מחורב לקדש ברנע כדרך הר שעיר, ואף הוא מהלך אחד עשר יום, ואתם הלכתם אותו בשלשה ימים, שהרי וכו'. נמצא בשלשה ימים הלכו כל אותו הדרך, וכל כך הייתה שכינה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ, ובשביל שקלקלתם, הסב אתכם סביבות הר שעיר ארבעים שנה, ע"כ.**

והיינו שהקב"ה מיהר ביאתן של כלל ישראל **לקדש ברנע, וכדי שיכנסו משם לארץ ישראל תיכף ומיד**, אמנם לבסוף גרם החטא ששלחו את המרגלים לתור את הארץ, ובעבור כך התעכבו במדבר עוד ארבעים שנה וסובבו את הר שעיר שהוא אדום, **עד שנכנסו לארץ ישראל מעבר לירדן**.

והנה, **קדש ברנע נמצאת בדרומה של ארץ ישראל, ועבר הירדן הרי הוא במזרחה של הארץ**. ויוצא שאילו זכו ישראל ולא חטאו במרגלים, היו נכנסים מיד לארץ ישראל מקדש ברנע והיינו בדרומה, אך לאחר שחטאו במרגלים לא זכו לזאת, והתעכבו במדבר ארבעים שנה ונכנסו לארץ ישראל ממזרחה.

והשתא יבואר על נכון, דהנה אברהם אבינו רצה להשפיע **במעשה אבות שיהיה סימן לבנים** לכלל ישראל שהם בניו, וחישב שהוא יכנס לארץ ישראל מדרומה, וזה יגרום להמשיך על צאצאיו שגם המה יכנסו מיד לארץ ישראל מקדש ברנע שהוא בדרומה של ארץ ישראל, ובלי שום עיכוב ומכשול. אמנם לבסוף בעבור חטאם שחטאו במרגלים לא נעשה כן הדבר ונכנסו ממזרחה של הארץ, אכן אברהם אבינו רצה במעשה אבות סימן לבנים לתקן זאת, **ולכך דייק הכתוב ואמר שנכנס בדייקא מדרומה של ארץ ישראל**, בכדי שיהיה סימן לבנים שיכנסו במהרה לארץ ישראל.